

Farkas István, a tanuló

Tanulmányrajzok

SINKÓ ISTVÁN

Tolnay Szalon, 2018. I. 18. – II. 25.

A kezdetek mindig izgalmasak – filológiai és élvezeti szempontból is. Hogyan indul el egy művészi pálya, milyenek a tanulás időszakának alkotásai, az „első lépések” a majdani sikeres pályához vezető úton?

A Dr. Cseuz Regina birtokában lévő korai Farkas István-rajzokból a Madách Színház Tolnay Szalonjában nyílt tárlat épp ezeket az érdekes kérdéseket veti fel, és nyújt tárgyi bizonyítékokat. *Festő születik* a címe a kiállításnak, melyet S. Nagy Katalin rendezett, s amely az 1905–15 közötti vázlatokból, tanulmányrajzokból, képtervekből mutat be jelentős mennyiségű munkát. Portrék, aktok, szén, kréta és ceruza technikájú lapok láthatóak a falakon.

Farkas életének meghatározó, első mestere Mednyánszky László volt, aki számos rajzos vándorlására magával vitte az ifjú tanoncot. Hatása még akkor is megmutatkozott, amikor már 1906-ban Nagybányán rajzolt és festett Ferenczy Károlynál. Az itt látható tanulmányok jelentősége nem is igazán abban rejlik, hogy azok megidéznék a későbbi kiváló mestert – nem idéz ez a sorozat ilyesmit –, hanem hogy egy korszak rajzi, képkomponálási felfogását mutatja be. Farkas nem volt virtuóz. Forma- és karakterkészsége fejlett volt már 17–18 éves korára, de láthatjuk a keresés, a bizonytalankodás fázisait is, no meg a rajztanítási metódus akkoriban korszerűnek mondható elemeit az egyes vázlatokon.

Münchenben (Farkas Kernnél tanult 1910–11-ben), illetve Párizsban (a La Palette-ben 1912-ben dolgozik) már nem a századvégi akadémiai modor a divat. Formakövető, nagy felületekre, tömegekre épített, erősen kontúrozott rajzokat látunk, s csak elvétve – elsősorban a portréknál – hagyományosabb, tónusgazdag széntechnikát naturalisztikus megoldásokkal. Farkas Ferenczy irányítása alatt ezt a modernebb,

zártabb és konstruktívabb akt- és portrérácsolást sajátította el. Ugyanakkor egyes – főleg férfi – portréin felidéződik Mednyánszky szomorú realizmusa, a tanulmányszerű ábrázolás alól előtör a szociális érzékenység.

A rendszer még a mai művészetoktatásban is erősen él. Menete: a főbb tömegek és az arányok tisztázása a könnyed szén- vagy ceruzavonalak segítségével, majd a belső formák szinte kubisztikus felépítése. Ezt követheti a tónusértékek elemző felvitele a felületre, és a kontúr. A kontúr formakövető hangsúllyal jelenik meg, azaz a nem egyszerűen drótjellegű körvonallal, hanem vonalhangsúly segítségével a formatalálkozásokat vagy a teret elválasztó vonalrendszer.

A tónusgazdag, naturalisztikus szénportrék esetében az egyes arcrészek finom kiemelése a tónus segítségével történik, jelzésszerű vonalhasználattal. A kompozíciók estében Farkas cézanne-os megoldásokat is alkalmaz, mint azt S. Nagy Katalin a katalógusszövegben kiemeli. A katalógusról azért kell külön néhány szót szólunk, mert a maga módján teljesen egyedi tartalmú. Dr. Cseuz Regina, a gyűjtemény tulajdonosa ortopéd orvos, akit a Farkas István-vázlatok orvosi szempontból is megérin-tettek. Néhány aktrajzon ugyanis felfedezett olyan testi elváltozásokat, rendellenességeket a modelleken – így a csontritkulást, gerincferdülést –, amelyeket a rajzok segítségével mutat be a katalógus oldalain. Ez egyben azt is jelzi, hogy Farkas pontosan figyelte meg és ábrázolta modelleiket abban az állapotukban, ahogy elé kerültek, tanulmányai nem idealizáló, akadémikus felfogást képviselnek.

Hasznos és szép tárlat a Tolnay Szalonban látható kiállítás, mert korszakot, felfogást, metódust és egy kialakulóban lévő alkotói személyiséget egyaránt bemutat. Hiánypótló is, mert az életmű ezen része mindössze egyszer volt ezelőtt látható, 2012-ben, a Revita Rendelőben, Dr. Cseuz Regina munkahelyén. Most, hogy nagyobb nyilvánosságot kap, segíthet a művészetoktatás és a művészettörténész szakma szereplőinek a tapasztalatszerzésben, azok átadásában. Farkas István, a még mindig félárnyékban lévő festőóriás pedig újabb reflektorfényt kap, s így az életmű ismertetére, megismerésére is lehetőség nyílik.

foto: Kovács Dániel

FARKAS ISTVÁN tanulmányrajz-sorozatának négy darabja, 1906, papír, szén, egyenként 70×50 cm